

Chương I và II: Dao động cơ học và sóng cơ học

1/ Dao động điều hoà

- Li độ: $x = A \cos(\omega t + \varphi)$

- Vận tốc: $v = x' = -\omega A \sin(\omega t + \varphi) = \omega A \cos(\omega t + \varphi + \frac{\pi}{2})$.

* Vận tốc v sớm pha hơn li độ x một góc $\frac{\pi}{2}$.

Vận tốc có độ lớn đạt giá trị cực đại $v_{\max} = \omega A$ khi $x = 0$.

Vận tốc có độ lớn có giá trị cực tiểu $v_{\min} = 0$ khi $x = \pm A$

- Gia tốc: $a = v' = x'' = -\omega^2 A \cos(\omega t + \varphi) = -\omega^2 x$.

* Gia tốc a ngược pha với li độ x (a luôn trái dấu với x).

- Gia tốc của vật dao động điều hoà luôn hướng về vị trí cân bằng và có độ lớn tỉ lệ với li độ.

- Gia tốc có độ lớn đạt giá trị cực đại $a_{\max} = \omega^2 A$ khi $x = \pm A$.

- Gia tốc có độ lớn có giá trị cực tiểu $a_{\min} = 0$ khi $x = 0$.

- Liên hệ tần số góc, chu kì và tần số: $\omega = \frac{2\pi}{T} = 2\pi f$.

- Tần số góc có thể tính theo công thức: $\omega = \frac{v}{\sqrt{A^2 - x^2}}$;

- Lực tổng hợp tác dụng lên vật dao động điều hoà (gọi là lực hồi phục): $F = -m\omega^2 x$; $F_{\max} = m\omega^2 A$.

- Dao động điều hoà đổi chiều khi lực hồi phục đạt giá trị cực đại.

- Trong một chu kỳ vật dao động điều hoà đi được quãng đường $4A$,
trong $\frac{1}{4}$ chu kỳ vật đi được quãng đường bằng A .

Vật dao động điều hoà trong khoảng có chiều dài $L = 2A$.

2. Con lắc lò xo

- Phương trình dao động: x Trong một chu kỳ vật dao động điều hoà đi được quãng đường $4A$,

trong $\frac{1}{4}$ chu kỳ vật đi được quãng đường bằng A .

Vật dao động điều hoà trong khoảng có chiều dài $2A$.

2. Con lắc lò xo

$x = A \cos(\omega t + \varphi)$.

- Với: $\omega = \sqrt{\frac{k}{m}}$; $A = \sqrt{x^2 + \left(\frac{v}{\omega}\right)^2}$; $\cos \varphi = \frac{x_0}{A}$ (lấy nghiệm góc nhọn

nếu $v_0 < 0$; góc tù nếu $v_0 > 0$); (với x_0 và v_0 là li độ và vận tốc tại thời điểm ban đầu $t = 0$).

- Chọn gốc thời gian lúc $x = A$ (tại vị trí biên độ Dương) thì $\varphi = 0$

- Chọn gốc thời gian lúc $x = -A$ (tại vị trí biên độ Âm) thì $\varphi = \pi$

- Chọn gốc thời gian lúc vật đi qua vị trí cân bằng theo chiều dương thì $\varphi = -\frac{\pi}{2}$, lúc vật đi qua vị trí cân bằng theo chiều ngược chiều với chiều dương thì $\varphi = \frac{\pi}{2}$.

- Thế năng: $E_t = \frac{1}{2} kx^2$. Động năng: $E_d = \frac{1}{2} mv^2$.

- Cơ năng: $E = E_t + E_d = \frac{1}{2} kx^2 + \frac{1}{2} mv^2 = \frac{1}{2} kA^2 = \frac{1}{2} m\omega^2 A^2$

- Lực đàn hồi của lò xo: $F = k(l - l_0) = k\Delta l$

- Lò xo ghép nối tiếp: $\frac{1}{k} = \frac{1}{k_1} + \frac{1}{k_2} + \dots$. Độ cứng giảm, tần số giảm.

- Lò xo ghép song song: $k = k_1 + k_2 + \dots$. Độ cứng tăng, tần số tăng.

- Con lắc lò xo treo thẳng đứng: $\Delta l_0 = \frac{mg}{k}$; $\omega = \sqrt{\frac{g}{\Delta l_0}}$.

Chiều dài cực đại của lò xo: $l_{\max} = l_0 + \Delta l_0 + A$.

Chiều dài cực tiểu của lò xo: $l_{\min} = l_0 + \Delta l_0 - A$.

Lực đàn hồi cực đại: $F_{\max} = k(A + \Delta l_0)$.

Lực đàn hồi cực tiểu:

$F_{\min} = 0$ nếu $A > \Delta l_0$; $F_{\min} = k(\Delta l_0 - A)$ nếu $A < \Delta l_0$.

Lực đàn hồi ở vị trí có li độ x (gốc O tại vị trí cân bằng):

$F = k(\Delta l_0 + x)$ nếu chọn chiều dương hướng xuống.

$F = k(\Delta l_0 - x)$ nếu chọn chiều dương hướng lên.

3. Con lắc đơn

- Phương trình dao động : $s = S_0 \cos(\omega t + \varphi)$ hay $\alpha = \alpha_0 \cos(\omega t + \varphi)$.

Với $s = \alpha.l$; $S_0 = \alpha_0.l$ (α và α_0 tính ra rad)

- Tần số góc và chu kỳ : $\omega = \sqrt{\frac{g}{l}}$; $T = 2\pi \sqrt{\frac{l}{g}}$.

- Động năng : $E_d = \frac{1}{2}mv^2$.

- Thế năng : $E_t = mgl(1 - \cos\alpha) = \frac{1}{2}mgl\alpha^2$.

- Cơ năng : $E = E_d + E_t = mgl(1 - \cos\alpha_0) = \frac{1}{2}mgl\alpha_0^2$.

- Gia tốc rơi tự do trên mặt đất, ở độ cao ($h > 0$), độ sâu ($h < 0$)

$$g = \frac{GM}{R^2} ; g_h = \frac{GM}{(R+h)^2}.$$

- Chiều dài biến đổi theo nhiệt độ : $l = l_0(1 + \alpha t)$.

- Chu kỳ T_h ở độ cao h theo chu kỳ T ở mặt đất: $T_h = T \frac{R+h}{R}$.

- Chu kỳ T' ở nhiệt độ t' theo chu kỳ T ở nhiệt độ t : $T' = T \sqrt{\frac{1+\alpha t'}{1+\alpha t}}$.

- Thời gian nhanh chậm của đồng hồ quả lắc trong t giây :

$$\Delta t = t \frac{|T' - T|}{T'}$$

- Nếu $T' > T$: đồng hồ chạy chậm ; $T' < T$: Chạy nhanh.

4. Tổng hợp dao động

- Tổng hợp 2 dao động điều hoà cùng phương cùng tần số

Nếu : $x_1 = A_1 \cos(\omega t + \varphi_1)$ và $x_2 = A_2 \cos(\omega t + \varphi_2)$ thì dao động tổng hợp là: $x = x_1 + x_2 = A \sin(\omega t + \varphi)$ với A và φ được xác định bởi

$$A^2 = A_1^2 + A_2^2 + 2A_1A_2 \cos(\varphi_2 - \varphi_1)$$

$$\tan \varphi = \frac{A_1 \sin \varphi_1 + A_2 \sin \varphi_2}{A_1 \cos \varphi_1 + A_2 \cos \varphi_2}$$

+ Khi $\varphi_2 - \varphi_1 = 2k\pi$ (hai dao động thành phần cùng pha): $A = A_1 + A_2$

+ Khi $\varphi_2 - \varphi_1 = (2k + 1)\pi$: $A = |A_1 - A_2|$

+ Nếu độ lệch pha bất kỳ thì: $|A_1 - A_2| \leq A \leq A_1 + A_2$.

5. Sóng cơ học

- Liên hệ giữa bước sóng, vận tốc, chu kỳ và tần số sóng:

$$\lambda = vT = \frac{v}{f}$$

- Khoảng cách giữa hai điểm gần nhau nhất trên phương truyền sóng dao động cùng pha là λ , khoảng cách giữa hai điểm gần nhau nhất trên phương truyền sóng dao động ngược pha là $\frac{\lambda}{2}$

- Nếu phương trình sóng tại A là $u_A = a \cos(\omega t + \varphi)$ thì phương trình sóng tại M trên phương truyền sóng cách A một đoạn x là :

$$u_M = a_M \cos \omega(t - \frac{x}{v}) = a_M \cos(2\pi f t - 2\frac{\pi}{\lambda} x) = a_M \cos(\frac{2\pi t}{T} - \frac{2\pi x}{\lambda})$$

- Dao động tại hai điểm A và B trên phương truyền sóng lệch pha nhau một góc $\Delta\varphi = \frac{2\pi f x}{v} = \frac{2\pi x}{\lambda}$.

- Nếu tại A và B có hai nguồn phát ra hai sóng kết hợp $u_A = u_B = a \cos \omega t$ thì dao động tổng hợp tại điểm M ($AM = d_1$; $BM = d_2$) là:

$$u_M = 2a \cos \frac{\pi(d_2 - d_1)}{\lambda} \sin(\omega t - \frac{\pi(d_1 + d_2)}{\lambda})$$

Tại M có cực đại khi $d_1 - d_2 = k\lambda$.

Tại M có cực tiểu khi $d_1 - d_2 = (2k + 1)\frac{\lambda}{2}$.

- Khoảng cách giữa 2 nút hoặc 2 bụng liên kề của sóng dừng là $\frac{\lambda}{2}$.

- Khoảng cách giữa nút và bụng liên kề của sóng dừng là $\frac{\lambda}{4}$.

- Khoảng cách giữa n nút sóng liên tiếp là $(n - 1)\frac{\lambda}{2}$.

-Để có sóng dừng trên dây với một đầu là nút, một đầu là bụng thì chiều dài của sợi dây: $l = (2k + 1) \frac{\lambda}{4}$; với k là số bụng sóng (nút

sóng) và (k - 1) là số bó sóng

-Để có sóng dừng trên sợi dây với hai điểm nút ở hai đầu dây thì chiều dài của sợi dây: $l = k \frac{\lambda}{2}$. với k là số bụng sóng (bó sóng) và

(k + 1) là số nút sóng

II. Chương III : Dòng điện Xoay chiều, dao động điện từ:

1/ Dòng điện xoay chiều

-Cảm kháng của cuộn dây: $Z_L = \omega L$.

-Dung kháng của tụ điện: $Z_C = \frac{1}{\omega C}$.

-Tổng trở của đoạn mạch RLC: $Z = \sqrt{R^2 + (Z_L - Z_C)^2}$.

-Định luật Ôm: $I = \frac{U}{Z}$; $I_0 = \frac{U_0}{Z}$.

-Các giá trị hiệu dụng: $I = \frac{I_0}{\sqrt{2}}$; $U = \frac{U_0}{\sqrt{2}}$; $U_R = IR$; $U_L = IZ_L$; $U_C = IZ_C$

-Độ lệch pha giữa u và i: $\tan \varphi = \frac{Z_L - Z_C}{R} = \frac{\omega L - \frac{1}{\omega C}}{R}$.

-Công suất: $P = UI \cos \varphi = I^2 R = \frac{U^2 R}{Z^2}$. -Hệ số công suất: $\cos \varphi = \frac{R}{Z}$

-Điện năng tiêu thụ ở mạch điện: $W = A = P.t$

-Nếu $i = I_0 \cos \omega t$ thì $u = U_0 \cos(\omega t + \varphi)$.

-Nếu $u = U_0 \cos \omega t$ thì $i = I_0 \cos(\omega t - \varphi)$

- $Z_L > Z_C$ thì u nhanh pha hơn i; $Z_L < Z_C$ thì u chậm pha hơn i;

- $Z_L = Z_C$ hay $\omega = \frac{1}{\sqrt{LC}}$ thì u cùng pha với i, có cộng hưởng điện và khi

đó: $I = I_{\max} = \frac{U}{R}$; $P = P_{\max} = \frac{U^2}{R}$

-Công suất tiêu thụ trên mạch có biến trở R của đoạn mạch RLC cực đại khi $R = |Z_L - Z_C|$ và công suất cực đại đó là $P_{\max} = \frac{U^2}{2 \cdot |Z_L - Z_C|}$.

-Nếu trên đoạn mạch RLC có biến trở R và cuộn dây có điện trở thuần r, công suất trên biến trở cực đại khi $R = \sqrt{r^2 + (Z_L - Z_C)^2}$ và công suất cực đại đó là $P_{R_{\max}} = \frac{U^2 \cdot R}{(R + r)^2 + (Z_L - Z_C)^2}$.

-Hiệu điện thế hiệu dụng giữa hai bản tụ trên đoạn mạch RLC có điện dung biến thiên đạt giá trị cực đại khi $Z_C = \frac{R^2 + Z_L^2}{Z_L}$ và hiệu điện thế cực

đại đó là $U_{C_{\max}} = \frac{U^2 Z_C}{R^2 + (Z_L - Z_C)^2}$.

-Hiệu điện thế hiệu dụng giữa hai đầu cuộn thuần cảm có độ tự cảm biến thiên trên đoạn mạch RLC đạt giá trị cực đại khi $Z_L = \frac{R^2 + Z_C^2}{Z_C}$ và

hiệu điện thế cực đại đó là $U_{L_{\max}} = \frac{U^2 Z_L}{R^2 + (Z_L - Z_C)^2}$.

-Máy biến thế: $\frac{U_2}{U_1} = \frac{I_1}{I_2} = \frac{N_2}{N_1}$

-Công suất hao phí trên đường dây tải: $\Delta P = RI^2 = R \left(\frac{P}{U} \right)^2 = P^2 \frac{R}{U^2}$.

Khi tăng U lên n lần thì công suất hao phí ΔP giảm đi n^2 lần.

2/ Dao động và sóng điện từ

-Chu kỳ, tần số, tần số góc của mạch dao động

$$T = 2\pi\sqrt{LC}; f = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}}; \omega = \frac{1}{\sqrt{LC}}$$

-Mạch dao động thu được sóng điện từ có: $\lambda = \frac{c}{f} = 2\pi c \sqrt{LC}$.

-Điện tích trên hai bản tụ: $q = Q_0 \cos(\omega t + \varphi)$

-Cường độ dòng điện trong mạch: $i = I_0 \cos(\omega t + \varphi + \frac{\pi}{2})$

Tóm tắt công thức vật lý 12 – cơ bản - Ôn Thi

-Hiệu điện thế trên hai bản tụ: $u = U_0 \cos(\omega t + \varphi)$

-Năng lượng điện trường, từ trường: $W_d = \frac{1}{2} C U^2 = \frac{1}{2} \frac{q^2}{C}$; $W_t = \frac{1}{2} L I^2$

-Năng lượng điện trường bằng năng lượng từ trường khi:

$$q = \frac{Q_0}{\sqrt{2}} \text{ hoặc } i = \frac{I_0}{\sqrt{2}}$$

-Năng lượng điện từ: $W_0 = W_d + W_t = \frac{1}{2} \frac{Q_0^2}{C} = \frac{1}{2} C U_0^2 = \frac{1}{2} L I_0^2$

-Năng lượng điện trường và năng lượng từ trường biến thiên điều hoà với tần số góc $\omega' = 2\omega = \frac{2}{\sqrt{LC}}$, với chu kì $T' = \frac{T}{2} = \pi\sqrt{LC}$ còn năng lượng điện từ thì không thay đổi theo thời gian.

-Liên hệ giữa Q_0 , U_0 , I_0 : $Q_0 = C U_0 = \frac{I_0}{\omega} = I_0 \sqrt{LC}$

-Bộ tụ mắc nối tiếp: $\frac{1}{C} = \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2} + \dots$

-Bộ tụ mắc song song: $C = C_1 + C_2 + \dots$

III. Chương V và VI: Tính chất sóng của ánh sáng và Lượng tử ánh sáng

-Vị trí vân sáng, vân tối, khoảng vân:

$$x_s = k \frac{\lambda D}{a} ; x_t = (2k + 1) \frac{\lambda D}{2a} ; i = \frac{\lambda D}{a} ; \text{ với } k \in \mathbb{Z}.$$

-Thí nghiệm giao thoa thực hiện trong không khí đo được khoảng vân là i thì khi đưa vào trong môi trường trong suốt có chiết suất n sẽ đo được khoảng vân là $i' = \frac{i}{n}$.

-Giữa n vân sáng (hoặc vân tối) liên tiếp là $n - 1$ khoảng vân.

Tại M có vân sáng khi: $\frac{x_M}{i} = \frac{OM}{i} = k$, đó là vân sáng bậc k

Tại M có vân tối khi: $\frac{x_M}{i} = (2k + 1) \frac{1}{2}$, đó là vân tối bậc $k + 1$

-Giao thoa với ánh sáng trắng ($0,40\mu\text{m} \leq \lambda \leq 0,76\mu\text{m}$)

* *Ánh sáng đơn sắc cho vân sáng tại vị trí đang xét nếu:*

$$x = k \frac{\lambda D}{a} ; k_{\min} = \frac{ax}{D\lambda_d} ; k_{\max} = \frac{ax}{D\lambda_t} ; \lambda = \frac{ax}{Dk} ; \text{ với } k \in \mathbb{Z}$$

* *Ánh sáng đơn sắc cho vân tối tại vị trí đang xét nếu:*

$$x = (2k + 1) \frac{\lambda D}{2a} ; k_{\min} = \frac{ax}{D\lambda_d} - \frac{1}{2} ; k_{\max} = \frac{ax}{D\lambda_t} - \frac{1}{2} ; \lambda = \frac{2ax}{D(2k + 1)}$$

-Gọi L là bề rộng miền giao thoa ánh sáng, thì số vân sáng và vân tối chứa trong miền giao thoa đó được tính như sau: $\frac{L}{2i} = k + \frac{m}{n}$

+ Số vân sáng là: $N_0 = 2k + 1$

$$N = 2k \left(\frac{m}{n} < 0,5 \right);$$

+Số vân tối là

$$N = 2k + 2 \left(\frac{m}{n} > 0,5 \right)$$

-Năng lượng của photon ánh sáng: $\varepsilon = hf = \frac{hc}{\lambda}$.

-Khi ánh sáng truyền từ môi trường trong suốt này sang môi trường trong suốt khác thì **vận tốc của ánh sáng thay đổi** nên bước sóng ánh sáng thay đổi còn **năng lượng của photon không đổi** nên tần số của **photon ánh sáng không đổi**.

-Công thức Anhstam, giới hạn quang điện, hiệu điện thế hãm:

$$hf = \frac{hc}{\lambda} = A + \frac{1}{2} m v_{\text{omax}}^2 ; \lambda_0 = \frac{hc}{A} ; U_h = - \frac{E_{d\text{max}}}{|e|}$$

-Điện thế cực đại quả cầu kim loại cô lập về điện đạt được khi chiếu chùm sáng có $\lambda \leq \lambda_0$ vào nó: $V_{\text{max}} = \frac{E_{d\text{max}}}{|e|}$.

-Công suất của nguồn sáng, cường độ dòng quang điện bão hoà, hiệu suất lượng tử: $P = n_\lambda \frac{hc}{\lambda}$; $I_{bh} = n_e |e|$; $H = \frac{n_e}{n_\lambda}$.

-Lực Lorentz, lực hướng tâm: $F = qvB \sin \alpha$; $F = m a_{ht} = \frac{mv^2}{R}$

-Quang phổ vạch của nguyên tử hydro: $E_m - E_n = hf = \frac{hc}{\lambda}$.

IV. Chương VII : Vật lý hạt nhân:

- Hạt nhân ${}_Z^AX$. Có A nuclon ; Z prôtôn ; N = (A – Z) nơtrôn.

-Định luật phóng xạ: $N = N_0 2^{-\frac{t}{T}} = N_0 e^{-\lambda t}$; $m = m_0 2^{-\frac{t}{T}} = m_0 e^{-\lambda t}$.

$$H = \lambda N = \lambda N_0 e^{-\lambda t} = H_0 e^{-\lambda t}; \text{ với } \lambda = \frac{\ln 2}{T} = \frac{0,693}{T}$$

-Gọi $\Delta N; \Delta m; \Delta H$ là số nguyên tử, khối lượng chất phóng xạ, độ phóng xạ đã bị phân rã, thì ta luôn có :
 $\lambda t \ll 1; \Delta N \approx N_0 \cdot \lambda t$
 $\Delta m \approx m_0 \cdot \lambda t; \Delta H \approx H_0 \cdot \lambda t$

-Số hạt trong m gam chất đơn nguyên tử: $N = \frac{m}{A} N_A$.

-Năng lượng nghỉ: $E = mc^2$.

-Độ hụt khối của hạt nhân: $\Delta m = Zm_p + (A - Z)m_n - m_{hn}$.

-Năng lượng liên kết : $\Delta E = \Delta mc^2$.

-Năng lượng liên kết riêng: $\varepsilon = \frac{\Delta E}{A}$.

Năng lượng liên kết riêng càng lớn thì hạt nhân càng bền vững.

-Các định luật bảo toàn trong phản ứng hạt nhân: $a + b \rightarrow c + d$

Bảo toàn số nuclon (số khối): $A_a + A_b = A_c + A_d$.

Bảo toàn điện tích: $Z_a + Z_b = Z_c + Z_d$.

Bảo toàn động lượng: $\vec{m_a v_a} + \vec{m_b v_b} = \vec{m_c v_c} + \vec{m_d v_d}$

Bảo toàn năng lượng:

$$(m_a + m_b)c^2 + \frac{m_a v_a^2}{2} + \frac{m_b v_b^2}{2} = (m_c + m_d)c^2 + \frac{m_c v_c^2}{2} + \frac{m_d v_d^2}{2}$$

-Nếu $M_0 = m_a + m_b > M = m_c + m_d$ ta có phản ứng hạt nhân tỏa năng lượng, nếu $M_0 < M$ ta có phản ứng hạt nhân thu năng lượng. Năng lượng tỏa ra hoặc thu vào: $E = |M_0 - M| \cdot c^2$.

*Trong phản ứng hạt nhân không có sự bảo toàn khối lượng.